

06

พฤติกรรมสารสนเทศของผู้ใช้งานจารึก*

Information behaviors of the inscription user

วิศปัตย์ ชัยช่วย¹
Witsapat Chaichuay

ดร. วิลาศ วูวงศ์³
Vilas Wuwongse

ดร. ลำปาง แม่นมัตย์²
Lampang Manmart

ดร. นิสาชล จำนงศรี⁴
Nisachol Chamnongsri

*บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาเค้าร่างเมทาดาทาสำหรับการจัดการจารึกที่อยู่ในรูปดิจิทัล” ตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

¹ นักศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น และอาจารย์ประจำภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร E-mail: sudsanan@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ประจำกลุ่มวิชาสารสนเทศและการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

³ ศาสตราจารย์ ประจำภาควิชาวิศวกรรมไฟฟ้าและคอมพิวเตอร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

⁴ อาจารย์ ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอพฤติกรรมสารสนเทศของ
ผู้ใช้งานจารึก ซึ่งประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของการใช้งาน, การกำหนด
ความต้องการ, การกำหนดแหล่งที่คาดว่าจะมีข้อมูล, การค้นหาจารึก, การ
คัดเลือก และการนำไปใช้ ใช้วิธีการวิจัยแบบศึกษาเฉพาะกรณี (Case
study approach) เก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ใช้จารึกจำนวน 22
คน ผลการวิจัยพบว่า (1) วัตถุประสงค์โดยทั่วไปของการใช้งานจารึก คือ
ใช้ประกอบการเรียนการสอน การเขียนเอกสารทางวิชาการ (2) ผู้ใช้ส่วนใหญ่
กำหนดความต้องการจารึกจาก ประเด็นเรื่องหรือเนื้อหา (3) ผู้ใช้ส่วนใหญ่
ใช้ข้อมูลจารึกจากหนังสือชุดประชุมจารึก (4) องค์ประกอบที่ผู้ใช้
กำหนดเพื่อประโยชน์ในการสืบค้นและเข้าถึง คือ ประเด็นเนื้อหา, ยุคสมัย,
อักษร, ภาษา, คำสำคัญ, ที่พบและที่อยู่ดั้งเดิม

คำสำคัญ: พฤติกรรมสารสนเทศ, จารึก, เมทาดาดา

A b s t r a c t

This study aims to examine the information behavior of inscription users. The scope of the study includes the use and identification of information needs, source identification, searching, selecting and obtaining information. A case study approach was used in this study. Data collection involved an in-depth interview based on 22 information-rich cases. The results of this study indicated that: (1) Generally the inscriptions were used for creating instruction materials and writing scholarly literature (2) Inscription users defined their needs from topic or content (3) Inscription users used information from the inscription book series (4) Inscription users defined the elements of criteria for seeking and accessing information based on topics of content, periods, scripts, languages, keywords, discovered sites and origins.

Keywords: Information behaviors, Inscription, Metadata

บทนำ

จารึกเป็นเอกสารโบราณประเภทหนึ่งที่เกิดจากการจาร ตอกสกัด อักษรหรือสัญลักษณ์ต่างๆลงบนวัสดุรองรับที่มีเนื้อแข็ง เช่น หิน ไม้ โลหะ เป็นผลงานของคนในยุคก่อนเพื่อต้องการประกาศเรื่องราวต่างๆให้ผู้อื่นรับรู้ ดังนั้นจารึกเป็นสารสนเทศทางวัฒนธรรมและเป็นหลักฐานชั้นต้น (Primary source) ที่มีความน่าเชื่อถือ เนื่องจากจารึกมักสร้างขึ้นร่วมสมัยกับเรื่องราว เหตุการณ์ที่บันทึกโดยผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นั้นๆ โดยตรง และเนื้อหาในจารึกถูกดัดแปลงแก้ไขได้ยากเนื่องจากบันทึกบนวัสดุเนื้อแข็ง มีความทนทานและคงอยู่ได้ยาวนาน (อุไรศรี วรรณะริน, 2542: 3) นักวิชาการหรือนักวิจัยสามารถใช้จารึกเป็นหลักฐานอ้างอิง (Reference source) เพื่อตรวจสอบกับหลักฐานอื่นๆ ได้ เช่นการใช้ข้อมูลจารึกกำหนดอายุของ โบราณสถานหรือตรวจสอบกับงานศิลปกรรมเพื่อกำหนดอายุที่แน่นอน อันจะเป็นกุญแจสำคัญในการกำหนดอายุและวิวัฒนาการทางด้านรูปแบบ และศิลปะของโบราณสถานอื่นๆที่ไม่ปรากฏหลักฐานอื่นได้อีกด้วย (สำนักหอสมุดแห่งชาติ, 2551: 2) นอกจากนี้จารึกยังให้รายละเอียดเกี่ยวกับการบริหารราชการ วิธีชีวิตที่ไม่ปรากฏในเอกสารโบราณอื่นๆ ซึ่งจะมาช่วยเติมเต็มประวัติศาสตร์ให้เด่นชัดยิ่งขึ้น แม้จารึกบางชิ้นจะมีเพียงข้อความสั้นๆ ก็ตาม ดังที่ประเสริฐ ภู นคร (2549: 22) ราชบัณฑิตด้านประวัติศาสตร์ กล่าวว่า “เราไม่อาจจะเขียนประวัติศาสตร์ให้สมบูรณ์ได้โดยอาศัยจารึก

แต่อย่างเดียว แต่เราไม่สามารถจะเขียนประวัติศาสตร์ให้สมบูรณ์ได้โดยไม่อ่านศิลาจารึกเสียก่อน”

เนื่องจากจารึกเป็นเอกสารโบราณ ที่มีคุณลักษณะแตกต่างจากทรัพยากรสารสนเทศทั่วไป และมีกลุ่มผู้ใช้จารึกที่มีความต้องการเฉพาะในการจัดการและการให้บริการจารึก หน่วยงานและผู้ให้บริการควรทำความเข้าใจถึงพฤติกรรมสารสนเทศ (Information behavior) ซึ่งหมายถึงพฤติกรรมที่มนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับแหล่งสารสนเทศหรือช่องทางการรับสารสนเทศใดๆ อันประกอบไปด้วย ความต้องการ การแสวงหา และการใช้สารสนเทศ (Wilson, 2000: 49-56) ของผู้ใช้งานจารึก เพื่อนำไปสู่การจัดการทรัพยากรสารสนเทศและจัดบริการให้ตรงความต้องการหรือสอดคล้องกับรูปแบบพฤติกรรมนั้นๆ ได้ดียิ่งขึ้น

บทความนี้มุ่งเสนอผลการศึกษาพฤติกรรมสารสนเทศของผู้ใช้งานจารึก ในด้าน วัตถุประสงค์ของการใช้งาน, การกำหนดความต้องการ, การกำหนดแหล่งที่คาดว่าจะมีข้อมูล, การค้นหา, การคัดเลือก, การนำไปใช้ โดยอธิบายถึงระเบียบวิธีการศึกษา ผลการศึกษาพฤติกรรมสารสนเทศของผู้ใช้งานจารึก ปัญหาและอุปสรรคในการสืบค้นและเข้าถึงจารึก การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ตามลำดับ

ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ใช้วิธีการวิจัยแบบศึกษาเฉพาะกรณี (Case study approach) เก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเคยมีประสบการณ์การใช้จารึกมาแล้ว (Information-rich cases) เลือกโดยอาศัยกลุ่มตัวอย่างแบบหอคอย (Snowball sampling) ไปจนกระทั่งได้ข้อมูลบรรลุถึงจุดอิ่มตัว (Saturation) ประกอบด้วยนักวิชาการ นักวิจัย หรือนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา จำนวน 22 คน ระหว่างเดือนมีนาคม-พฤษภาคม พ.ศ. 2555 การอ้างอิงผู้ใช้ในการนำเสนอผลการศึกษากำหนดเป็นรหัสแทนด้วยอักษร C ตามด้วยหมายเลข 1-22 (C1-C22 ตามลำดับ) เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interviewing) ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการจัดกลุ่ม สรุปตีความ และนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีบรรยายเชิงคุณภาพ (Qualitative description)

ผลการศึกษาพฤติกรรมสารสนเทศของผู้ใช้งานจารึก

ข้อมูลส่วนตัวของผู้ใช้งานจารึก

ผู้ใช้งานจารึกจำนวน 22 คน แบ่งเป็นชาย 15 คน หญิง 7 คน ในจำนวนนี้มีอายุระหว่าง 34-38 ปี 9 คน อายุระหว่าง 40-53 ปี 7 คน อายุระหว่าง 60-71 ปี 5 คน และเป็นผู้มีอายุมากที่สุด 94 ปี 1 คน ผู้ใช้จบการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาเอก จำนวน 12 คน ระดับปริญญาโท จำนวน 9 คน และระดับอนุปริญญา จำนวน 1 คน สาขาวิชาที่ผู้ใช้งานการศึกษา แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ (1) กลุ่มภาษาและวรรณคดี ได้แก่ ภาษาสันสกฤต ภาษาเขมร ภาษาและวรรณคดีไทย จารึกภาษาไทย จารึกภาษาตะวันออก วรรณคดีเปรียบเทียบ (2) กลุ่มประวัติศาสตร์และโบราณคดี ได้แก่ ประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ศิลปะ เอเชียตะวันออกเฉียงศึกษ โบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ และ (3) กลุ่มอื่นๆ ได้แก่ สถิติ สหวิทยาการ บรรณารักษศาสตร์

ผู้ใช้ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นอาจารย์ นักวิชาการหรือนักวิจัย ในจำนวนนี้มี 3 คนที่เป็นอาจารย์และอยู่ระหว่างศึกษาต่อระดับปริญญาเอกด้วย ผู้ใช้มีความเชี่ยวชาญในศาสตร์ที่ต่างกัน คือ อักษรวิทยาและภาษาโบราณ 5 คน ภาษาเขมร 5 คน ประวัติศาสตร์ 3 คน ประวัติศาสตร์ศิลปะ 2 คน ภาษาศาสตร์ 2 คน ภาษาสันสกฤต 1 คน ภาษาและวรรณกรรมล้านนา 1 คน ภาษาไทย 1 คน รัฐศาสตร์ 1 คน โบราณคดี 1 คน

ผู้ใช้ทั้งหมด (C1-C22) มีความเข้าใจเกี่ยวกับจารึกเป็นอย่างดี เนื่องจากมีประสบการณ์และคุ้นเคยกับการใช้ข้อมูลจากจารึกเพื่อการศึกษาค้นคว้าวิจัย ด้านความสามารถในการอ่านอักษรและภาษาโบราณ ผู้ใช้จำนวน 19 คน สามารถอ่านอักษรและภาษาโบราณได้ มีเพียง 1 คนที่อ่านอักษรโบราณไม่ได้ แต่รู้จักตัวอักษรจึงสามารถจำแนกว่าจารึกนี้บันทึกด้วยอักษรประเภทอะไรได้ และอีก 1 คน อ่านอักษรธรรมล้านนาได้ เนื่องจากเคยผ่านการอบรมระยะสั้นแต่ไม่รู้ภาษาโบราณ ในขณะที่เดียวกันมีอีก 1 คนที่อ่านอักษรโบราณไม่ได้แต่รู้ภาษาไทยถิ่นเหนือ (ภาษาล้านนา) สำหรับอักษรที่ผู้ใช้อ่านได้ ส่วนใหญ่เป็นอักษรโบราณที่ใช้ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 12-24 ได้แก่ อักษรไทย (ไทยสุโขทัย ไทยอยุธยา ไทยรัตนโกสินทร์) อักษรขอมไทย อักษรปัลลวะ อักษรธรรมล้านนา อักษรธรรมล้านช้าง อักษรไทยน้อย อักษรฝักขาม อักษรเทวนาครี อักษรมอญโบราณ อักษรขอมโบราณ เป็นต้น ภาษาโบราณที่ผู้ใช้อ่านได้ คือ ภาษาตระกูลไท ได้แก่ ภาษาไทยโบราณ ภาษาไทยถิ่นเหนือ (ภาษาล้านนา) ภาษาไทยถิ่นอีสานและภาษาลาว ภาษาไทลื้อ ภาษาไทอาหม ภาษาไทเขิน ภาษาตระกูลมอญ-เขมร ได้แก่ ภาษามอญ ภาษาเขมร ภาษาตระกูลอินโด-ยูโรเปียน ได้แก่ ภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต ภาษาฮินดี โดยผู้ใช้แต่ละคนอาจจะอ่านอักษรได้หลายชนิด หรือรู้ภาษาโบราณหลายภาษาด้วย

ในด้านประสบการณ์ทำงานที่เกี่ยวข้องกับจารึก เช่น การทำวิทยานิพนธ์ที่ใช้ข้อมูลจากจารึก การอ่านแปล ปกิรตรตจารึก การนำข้อมูลจากจารึกมาใช้ในการเรียน การสอน การวิจัย พบว่า ผู้ใช้ที่มีประสบการณ์

20-25 ปี จำนวน 4 คน มีประสบการณ์ 3-7 ปี จำนวน 7 คน มีประสบการณ์ 10-15 ปี จำนวน 8 คน และมากกว่า 30 ปี มีจำนวน 3 คน ในจำนวนนี้มีผู้ใช้คนหนึ่ง ทำงานเกี่ยวกับจารึกมากกว่า 43 ปี ได้เล่าว่า “ผมคิดว่าสิบปีจะมีคนอ่าน[จารึก]ได้สักสามคน ก็เรียกได้ว่าเป็นบุญของประเทศแล้ว เพราะเป็นงานยาก บางที่ตั้งสี่สิบปีถึงจะแปลคำบางคำออก” (C1)

พฤติกรรมสารสนเทศของผู้ใช้งานจารึก

วัตถุประสงค์ของการใช้งานจารึก

ผู้ใช้งานส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการใช้งานจารึกโดยทั่วไป คือ ใช้ประกอบการเรียนการสอน และใช้ในการเขียนบทความ ตำราหรือเอกสารวิชาการ เนื่องจากผู้ใช้งานส่วนใหญ่เป็นนักวิชาการหรือนักวิจัย จึงมีวัตถุประสงค์หลักของการนำจารึกไปใช้งานที่คล้ายกัน นอกจากนี้ยังมีผู้ใช้ 17 คน ที่เคยใช้จารึกในการวิจัยหรือทำวิทยานิพนธ์ และผู้ใช้อีก 5 คน ที่ใช้จารึกในเชิงการอ่าน แปล ปรีวรรต

สาเหตุที่เลือกใช้ข้อมูลความรู้ในจารึก ที่ทุกคนกล่าวตรงกัน คือ จารึกเป็นเอกสารชั้นต้นที่มีความน่าเชื่อถือ เนื่องจากถูกบันทึกขึ้นร่วมสมัยกับเหตุการณ์นั้นๆ ปรากฏเลขศักราชชัดเจน แม้จารึกบางรายการจะไม่ปรากฏเลขศักราชก็สามารถสันนิษฐานอายุหรือยุคสมัยได้จากรูปอักษร เนื้อหาไม่มีการคัดลอกหรือเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเหมือนหลักฐานอื่นๆ ที่เปลี่ยนแปลงได้ง่าย เช่น เอกสารใบลาน ตำนาน พงศาวดาร ประการที่สองคือ จารึกเป็นสิ่งบันทึกความรู้ของคนในสมัยโบราณ ตลอดจนมีความงามในเชิงภาษาและวรรณคดีที่ไม่ปรากฏในเอกสารหลักฐานอื่นๆ

ลักษณะการใช้งานจารึกของผู้ใช้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ (1) กลุ่มที่ใช้จารึกเป็นแหล่งข้อมูลหลักของการศึกษา เนื่องจากงานที่ศึกษาเกี่ยวข้องกับจารึกโดยตรง เช่น การอ่านแปล ปรีวรรต (C1, C12, C22) การศึกษาจารึกเชิงภาษาศาสตร์ (C1, C21) การศึกษาเชิงวรรณกรรม (C2) การจัดทำ

พจนานุกรมรวบรวมคำศัพท์จากจารึก (C20) หรือกำหนดขอบเขตของการศึกษาว่าใช้เฉพาะข้อมูลจากจารึกเท่านั้น (C13, C14) เป็นต้น (2) กลุ่มที่ใช้จารึกร่วมกับเอกสารหลักฐานอื่นๆ เนื่องจากงานที่ศึกษาให้ความสำคัญในฐานะที่จารึกเป็นข้อมูลหลักฐานชนิดหนึ่งที่มีทั้งข้อดีและข้อจำกัด ต้องนำมาตีความ ตรวจสอบ หรือใช้ประกอบกับข้อมูลอื่นๆ เช่น การศึกษาร่วมกับข้อมูลศิลปกรรม ข้อมูลโบราณคดี เพื่อหารูปแบบและอายุของโบราณสถาน โบราณวัตถุ (C5, C6, C19) การเปรียบเทียบรูปอักษรและอักขรวิธีกับเอกสารหลักฐานอื่นๆ เช่น ใบลาน พับสา แผ่นผ้า เกรียง (C4) การเรียบเรียง สอบทานเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่ไม่มีการกล่าวถึงหรือยังไม่ชัดเจนในเอกสารอื่นๆ เช่น พงศาวดาร ตำนาน (C9, C10, C16, C18)

ประเด็นสุดท้ายคือความถี่ในการใช้งานจารึก ผู้ใช้ทั้งหมดกล่าวตรงกันว่า จะใช้จารึกทุกวันหรือบ่อยครั้งในช่วงที่ต้องทำการศึกษาค้นคว้า โดยเฉพาะผู้ใช้จารึกที่ศึกษาในเชิงการอ่าน แปล ปรวรรต จะต้องอ่านจารึกรายการเดียวกันนั้นหลายๆรอบ แต่ทั้งนี้ระยะเวลาอาจไม่แน่นอน ผู้ใช้ที่คลุกคลีกับการทำงานจารึกมานานกล่าวตรงกันว่า หากจารึกนั้นมีความคมชัด อ่านได้ง่าย ก็อาจใช้เวลาไม่นานนัก แต่ถ้าหากจารึกนั้นมีสภาพชำรุด ข้อความลบเลือนอาจใช้เวลานานเป็นอาทิตย์ หรือเป็นเดือน ในบางครั้งอ่านจารึกนั้นเสร็จสมบูรณ์หลายปีแล้ว แต่เมื่อนำกลับมาอ่านใหม่ ก็อาจพบข้อบกพร่อง หรือมีข้อมูลหลักฐานที่สามารถอธิบายได้กระจ่างชัดมากกว่าเดิมก็ได้ ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ อาจใช้เวลานานนับสิบปี (C1, C2, C22)

การกำหนดความต้องการ

ผู้ใช้ส่วนใหญ่กล่าวตรงกันว่า เมื่อจำเป็นจะต้องหาข้อมูลจารึกเพื่อนำมาใช้งาน สิ่งที่ใช้จะต้องทำอันดับแรกคือการกำหนดความต้องการจากประเด็นเรื่องหรือเนื้อหาของงานก่อน โดยงานเหล่านี้มักจะต้องอาศัยข้อมูลหรือหลักฐานจากจารึก เพื่อสนับสนุนประเด็นเรื่องดังกล่าว เช่นผู้ใช้คนหนึ่งระบุว่า “ไม่ค่อยมีขั้นตอนอะไร อาศัยความคุ้นเคยกับจารึก เริ่มจาก

กำหนดเรื่องที่ต้องการจะค้นหาเสียก่อน” (C4) อย่างไรก็ตามการกำหนดประเด็นเรื่องอาจจะเกิดภายหลังจากการอ่านจารึกก็ได้เช่นกัน ในกรณีนี้ผู้ใช้คนหนึ่งอธิบายว่า “เริ่มที่สนใจเรื่องอะไร ก็จะไปดูจากหนังสือ หลายครั้งก็ดูจากจารึกโดยตรงว่ามันจะเจอประเด็นอะไร จารึกบางชิ้นอ่านๆ ไปก็เจอประเด็นเอง ไม่ใช่เริ่มจากมีประเด็นแล้วไปหาจารึก คนส่วนใหญ่มักจะไปมองประวัติศาสตร์ก่อน แล้วเอาจารึกมาสนับสนุนประวัติศาสตร์ ตัวมันเองก็ช่วยจุดประเด็นได้มากมาย” (C18)

การกำหนดแหล่งที่คาดว่าจะมีข้อมูล

เมื่อผู้ใช้กำหนดความต้องการจากประเด็นเรื่องหรือเนื้อหาแล้ว แหล่งข้อมูลแรกๆ ที่ผู้ใช้ส่วนใหญ่นึกถึงคือ แหล่งเอกสาร โดยเฉพาะหนังสือที่รวบรวมภาพสำเนาจารึก คำอ่าน คำแปล ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ใช้จะรู้จักกันดี เช่น หนังสือประชุมจารึก หนังสือจารึกในประเทศไทย Inscriptions du Cambodge, Ancient inscription of Cambodia เป็นต้น เนื่องจากมีความสะดวกและเป็นระบบในระดับหนึ่ง ขณะที่บางคนไม่สามารถอ่านอักษรโบราณได้จึงต้องอาศัยเอกสารที่มีการปริวรรต ตีพิมพ์เผยแพร่มาแล้ว เช่น “ส่วนใหญ่ก็ได้จากที่เขาพิมพ์เผยแพร่แล้ว เป็นเล่ม เพราะว่าตัวเองไม่ใช่นักอ่านจารึกโดยตรง อาศัยที่เขาอ่านไว้แล้ว ตัวเองก็อ่านได้บ้างแต่ไม่มีความชำนาญ” (C2) ในกรณีนี้ผู้ใช้ไม่มีหนังสือหรือเอกสารที่เป็นสมบัติส่วนตัว จึงจะไปสืบค้นจากแหล่งสถาบัน ที่มีหนังสือชุดนั้นๆ เช่น หอสมุดมหาวิทยาลัย (C4, C10, C11, C19) หรือหน่วยงานที่จัดเก็บสำเนาและข้อมูลจารึกโดยเฉพาะ เช่น หอสมุดสำนักฝรั่งเศสแห่งปลายบูรพาทิศ (École française d'Extrême-Orient) (C15) คลังข้อมูลจารึกล้านนา สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (C4) คอเล็กชันสำเนาจารึกของภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร (C13, C21) กลุ่มหนังสือตัวเขียนและจารึก หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร (C1, C22) แต่มีผู้ใช้น้อยคนทีเดียวไปดูจารึกตัวจริง ณ พิพิธภัณฑสถานหรือแหล่งโบราณสถาน (C21, C22)

นอกจากแหล่งเอกสารและแหล่งสถาบันแล้ว ผู้ใช้หลายคนกล่าวว่า ได้มีการสอบถามจากแหล่งสารสนเทศบุคคลด้วย แต่ส่วนมากมักจะเป็นการ ค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งเอกสาร เช่น ผู้ใช้คนหนึ่งเล่าว่า “เคยไปหา คนที่อ่านแปลโดยตรง เช่น อาจารย์เซเอม แก้วคล้าย” (C17) มีผู้ใช้จำนวน ไม่มากนักที่เคยใช้แหล่งข้อมูลอินเทอร์เน็ต (C4, C11, C13, C15) ซึ่งกล่าว ตรงกันว่าเป็นแหล่งที่มีความสะดวกรวดเร็ว แต่ยังมีข้อมูลน้อย หรือเหมือนกับข้อมูลที่ดีพิมพ์ในหนังสือ ตลอดจนบางครั้งอาจมีความผิดพลาดเนื่องจากการกรอกข้อมูลด้วย

การค้นหายารึก

ข้อมูลที่ใช้กำหนดขอบเขตการค้น

ผู้ใช้กล่าวตรงกันว่าเมื่อกำหนดประเด็นเรื่องหรือเนื้อหา ที่ต้องการ จะศึกษาค้นคว้าจากจารึกแล้ว สิ่งที่ใช้ผู้ใช้มักจะเป็นเงื่อนไขแรกๆ ในการ สืบค้นคืออายุหรือยุคสมัยของจารึก ซึ่งอาจจะระบุเป็นช่วงเวลา เช่น จารึก ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 12-15 หรืออาจจะระบุเป็นยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ เช่น จารึกยุคก่อนพระนคร ยุคพระนคร ยุคหลังพระนคร หรือเป็นช่วง รัชกาลเช่น สมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 สมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นต้น (C6, C9, C12, C20) ผู้ใช้คนหนึ่งเล่าถึงการสืบค้นโดยใช้อายุหรือยุค สมัยของจารึกเป็นเงื่อนไขว่า “ส่วนใหญ่เวลาค้นก็ต้องเอาอายุตั้งก่อน เพราะ เราสนใจว่าในช่วงนั้นเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้น และจารึกบอกเรื่องราวอะไรใน ช่วงนั้นบ้าง” (C19)

สิ่งที่ผู้ใช้มักใช้เป็นเงื่อนไขของการค้นอีกอย่างหนึ่งคืออักษร ซึ่งหมายถึงรูปแบบของตัวอักษรที่ปรากฏในจารึก ตามการจัดกลุ่มทางอักษรวิทยา เช่น อักษรไทยสุโขทัย อักษรขอมสมัยพระนคร อักษรธรรมล้านนา เป็นต้น เนื่องจากจารึกบางรายการแม้จะไม่ปรากฏศักราชแต่สามารถสันนิษฐาน อายุหรือยุคสมัยของจารึกจากรูปอักษรได้ (C11) ส่วนผู้ใช้ที่สนใจเฉพาะ พัฒนาการของตัวอักษรจะพิจารณาตัวอักษรก่อนแล้วจึงพิจารณาอายุ ดัง

เช่น “จะดูอักษรก่อน มีความคล้ายคลึงมากน้อยแค่ไหน แล้วค่อยมาดูอายุ ศักราช ภาษาต้องดูอันดับถัดมา” (C14)

มีผู้ใช้บางคนเลือกที่จะใช้ภาษาเป็นสิ่งที่กำหนดขอบเขตของการค้น เนื่องจากตั้งวัตถุประสงค์ในการศึกษาที่เน้นเฉพาะภาษาในจารึก เช่น “เลือกจารึกเฉพาะเขมร มีภาษาเขมรโบราณกับสันสกฤต เอาทุกหลัก” (C11)

เมื่อผู้ใช้กำหนดขอบเขตของการสืบค้นโดยใช้ อายุหรือยุคสมัย หรือใช้อักษร ภาษาแล้ว สิ่งที่ผู้ใช้หลายคนมักกำหนดเพื่อใช้ค้นหาข้อมูลที่เหมาะสมเจาะจงขึ้นคือ คำสำคัญ ที่สัมพันธ์กับประเด็นเรื่องหรือเนื้อหา ที่สนใจอยู่ (C1,C2,C6,C22) คำสำคัญอาจจะเป็นชื่อบุคคล ชื่อสถานหรือคำอื่นๆ ผู้ใช้บางคนใช้ภาษา เป็นตัวกำหนดจำกัดขอบเขตของการสืบค้น โดยให้เหตุผลว่าบางครั้งภาษาก็มีความสัมพันธ์กับเนื้อหา โดยเฉพาะจารึกเขมรโบราณ มักจะแบ่งชัดเจนว่าถ้าเป็นส่วนที่จารด้วยภาษาสันสกฤตมักจะมีเนื้อหาเกี่ยวกับการสรรเสริญเทพเจ้าหรือกษัตริย์ ส่วนที่เป็นภาษาเขมรโบราณ มักจะเป็นการประกาศเรื่องราวทั่วไป ผู้ใช้คนหนึ่งได้อธิบายถึงการใช้ภาษาเป็นตัวจำกัดขอบเขตของการสืบค้นว่า “ระยะแรกจะเจาะประเด็น ก็หยิบเฉพาะภาษาสันสกฤตเป็นหลักเนื่องจากจะเป็นบทสรรเสริญกษัตริย์ ดังนั้นจะมีภาษา คำเปรียบ แนวคิดเกี่ยวกับกษัตริย์เอาไว้ ก็มาวิเคราะห์จากคำเปรียบ หลังจากนั้น ต้องมาศึกษาเรื่องระบบราชการ ซึ่งเป็นระบบที่ทำให้สถาบันกษัตริย์อยู่ได้ ทำให้ต้องอ่านส่วนที่เป็นภาษาเขมรด้วย เพื่อหายศตำแหน่งขุนนางออกมา”(C17)

นอกจากนี้ยังมีผู้ใช้บางคนใช้พื้นที่หรือแหล่งที่พบ เป็นเงื่อนไข เช่น “ดูพื้นที่ จุดที่พบว่าเป็นกลุ่มไหน” พี่ไมใช้คำว่าอาณาจักร แต่จะบอกว่ามีจากเวียตนามตอนกลาง ก็มีพูซาโบราณ ภาคกลางของไทย คาบสมุทรมาเลย์ อาจจะดูภาษาประกอบในกลุ่มที่เป็นภาษาท้องถิ่นเขมรโบราณด้วย มอญโบราณ จามโบราณนิดหน่อย” (C15) และมีผู้ใช้บางคนที่ใช้ชื่อจารึกสืบค้น เนื่องจากทราบอยู่แล้วว่าต้องการข้อมูลจากจารึกหลักนี้ (C20)

วิธีการค้น

เนื่องจากผู้ใช้ส่วนใหญ่มีความคุ้นเคยกับการใช้จารึกเพื่อการศึกษา ค้นคว้าพอสมควร ประกอบกับจารึกไม่ได้มีเนื้อหาหวายเหมือนเอกสารโบราณ อื่นๆ ดังนั้นจึงใช้วิธีการค้นหาที่ไม่ซับซ้อนนัก เกือบทั้งหมดกล่าวตรงกันว่า มักใช้วิธีการเปิดอ่าน พิจารณาจารึกทีละรายการตามเงื่อนไขที่กำหนด และ เลือกจารึกที่ตรงกับความต้องการออกมาใช้ (C10,C12,C18,C19) ดังเช่นผู้ใช้คนหนึ่งเล่าว่า “ค้นที่ชั้นเองเลยไม่ได้ค้นจาก OPAC รู้ว่าอยู่ตรงไหน ใช้ [หนังสือประชุมจารึก] ตั้งแต่ภาคที่ 1 2 3 4 5 6 เราไม่ต้องหาใน OPAC เพราะรู้ว่าอยู่ไหน การเดินดูถนัดกว่า และมันก็ไม่เมื่อยะ ถ้าเป็นจารึกพวกนี้นะ แต่ถ้าเป็นของต่างประเทศต้อง search นิดหนึ่งเพราะมันจะมีหมวดอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง”(C13)

อย่างไรก็ตามผู้ใช้บางคนที่ค้นโดยอาศัยเครื่องมือช่วยค้นคือ หนังสือดรรชนี (Index) ของหนังสือชุดประชุมจารึก โดยเมื่อเปิดอ่านแล้วพบว่า จารึกใดน่าจะตรงกับความต้องการแล้ว จึงใช้เลขทะเบียนจารึกที่ได้จากหนังสือดรรชนี ย้อนกลับไปค้นจากหนังสือประชุมจารึกที่ตีพิมพ์รายละเอียดทั้งหมดของจารึกต่อไป ดังที่ผู้ใช้เล่าว่า “เซเดย์จัดระบบไว้ดี ทำให้เราสะดวก ค้นหา ในหนังสือชุด Inscription du Cambodge เล่มที่ 8 จะให้ Index ไว้ก็เปิดดูแล้วค่อยตามเลข K ไปดูที่เล่ม 1-7”(C11) และ “รู้เลข K ก่อนถึงค้นได้ ถ้าไปเปิดเองมัน ต้องไปหา Index (หนังสือเล่มที่ 8 ในชุด Inscription du Cambodge) เลข K มันหมายถึงลำดับเลขจารึกที่เขาขึ้นทะเบียน Run ตามที่พบอันไหนเขาก็ลงเลย ตอนหลังมี KA อันนี้เขมรทำเอง”(C8) จากการสัมภาษณ์ผู้ใช้ส่วนใหญ่ยังกล่าวตรงกันว่าถ้าหากผู้ใช้ที่ไม่มีความคุ้นเคยกับจารึกมาก่อน การสืบค้นและการเข้าถึงจารึกอาจเป็นเรื่องยาก

เครื่องมือช่วยค้น

ผู้ใช้ส่วนใหญ่ระบุว่าไม่ได้ใช้เครื่องมือช่วยค้นในการสืบค้นจารึก แต่อาศัยความคุ้นเคยกับการใช้เอกสารเกี่ยวกับจารึกหรือหนังสือประชุมจารึก มาแต่เดิม จึงพอจะทราบว่าจะจารึกที่ต้องการอยู่ในหนังสือเล่มใด ชุดใด

อย่างไรก็ตามมีผู้ใช้จำนวนหนึ่งเคยใช้เครื่องมือช่วยค้นที่เป็นดรอปซัน (Index) ในหนังสือชุด Incription du Cambodge เล่มที่ 8 เพื่อใช้สืบค้นจารึกที่ตีพิมพ์ในหนังสือชุดดังกล่าว (C8, C11, C17) นอกจากนี้ยังมีผู้ใช้บางคนเคยใช้เครื่องมือช่วยค้นของสถาบัน เช่น หอสมุดแห่งชาติ หรือหอสมุดมหาวิทยาลัย เช่นผู้ใช้คนหนึ่งเคยใช้ฐานข้อมูล OPAC (Online Public Access Catalog) ของห้องสมุด “บางทีค้นจาก OPAC ถ้าเราจะหาเรื่องเชียงใหม่ เขาจะจัดไว้ในคอลักษณ์ภาคเหนือทุกเล่มจะขึ้นว่า ภน.ทั้งหมด ก็ทำให้ค้นง่าย” (C20) ส่วนผู้ใช้คนหนึ่งเคยไปสืบค้นและขอใช้บริการสำเนาจารึกจากห้องสมุดสำนักฝรั่งเศสแห่งปลายบูรพาทิศ (École française d’Extrême-Orient) โดยสืบค้นจากสมุดทะเบียนจารึก เล่าว่า “ไปดูจากทะเบียน มันจะมีหมายเลขบอกไว้ จะมีใบให้กรอก เหมือนเขาจะให้หยิบหนังสือ หมายเลขเท่านั้นก็จะหยิบมา บางทีก็มีม้วนมา แล้วแต่ขนาด บางทีก็อยู่ในแฟ้ม อย่างจารึกถ้ำนารายณ์สระบุรี เข้าใจว่าคณะโบราณคดีส่งไป มันยังอยู่ในซองสีน้ำตาลก็มี บางทีก็มีโน้ตแนบมา เป็นลายมือเซเดย์ การเก็บเขาใส่ๆ ไว้ด้วยกันไม่ให้กระจัดกระจาย หอสมุดแห่งชาติ [ฝรั่งเศส] ก็คล้ายๆ กัน จะเป็น Manual ถึงจะเข้าไปในระบบฐานข้อมูลก็รู้แคว่ว่ามันหมายเลขนั้นนี่” (C15) และมีผู้ใช้จำนวนหนึ่งที่ใช้เครื่องมือช่วยค้น (Search engine) จากฐานข้อมูลในอินเทอร์เน็ต (C11, C21)

การคัดเลือก

ผู้ใช้ส่วนใหญ่กล่าวตรงกันว่า การคัดเลือกจารึกที่ต้องการนั้นพิจารณาจากเนื้อหาหรือประเด็นเรื่องเป็นหลัก ซึ่งต้องอ่านไปที่ละรายการตามที่สืบค้นมาได้ โดยไม่ได้คำนึงถึงขนาดหรือรูปลักษณะ อย่างไรก็ตามก็มีผู้ใช้บางคนกล่าวถึงบางองค์ประกอบของจารึกที่นำมาใช้เพื่อคัดเลือกจารึกที่ตรงกับความต้องการมากที่สุด เช่น ผู้ใช้คนหนึ่งที่สืบค้นจารึกจากยุคสมัยแต่เลือกเฉพาะจารึกที่ปรากฏศักราชชัดเจน (C12) หรือ ผู้ใช้บางคนเลือกจากความสมบูรณ์ของจารึก (C14, C15) เช่น “เลือกเฉพาะในเขมรก็บางเรื่องที่มีความสละสลวย เลือกที่สมบูรณ์เพราะอันไหนที่ไม่สมบูรณ์เวลาอ่านไป

มันหยุดจิตใจ อันไหนสมบูรณ์ก็อ่านได้เหมือนกับอ่านหนังสือ อย่างจารึกศักดิ์
อกก็อกธม จารึกปราสาทพระขรรค์ จารึกของพระเจ้าราเชนทรวรมัน ซึ่ง
แทบจะไม่มีอะไรที่มันแตกหัก”(C2) ในขณะที่ผู้ใช้อีกคนหนึ่งกลับไม่ได้คำนึง
ถึงความสมบูรณ์ ความชำรุดหรือ ขนาดของจารึกแต่เลือกจากภาษาและคำ
สำคัญ ดังที่กล่าวว่า “เวลาเลือก ก็เลือกจากภาษาที่เป็นเจ้าของอารยธรรม
นั้น คือเขมร ขนาดไม่ดู เอาหมด สั้น เล็ก อันเล็กๆ อาจจะมีข้อมูลสำคัญ
ก็ได้ ขนาดไม่เกี่ยว ข้อมูลที่ต้องการมันคือข้อความ ไม่ใช่ขนาด ชำรุดก็
เอา ถ้ามีคำบางคำที่เกี่ยวข้อง มันก็บอกได้ว่าจารึกนี้แหละมีร่องรอยเกี่ยว
กับศาสนาพุทธ] เราเอาข้อมูลจากข้อความไม่ได้เอาจากหินจารึก ไม่ได้สน
หินแปร หินทราย”(C7)

การนำไปใช้

เมื่อผู้ใช้ตัดสินใจเลือกจารึกที่ต้องการแล้ว ส่วนใหญ่มักจะมีวิธีดำเนินการ
การนำไปใช้ที่คล้ายกันคือ หากเป็นหนังสืออาจจะนำไปถ่ายเอกสารทั้งเล่ม
เพื่อให้สะดวกต่อการนำไปใช้ หรืออาจนำกระดาษ Post-it คั่นในส่วนที่
ต้องการเอาไว้ ดังเช่นผู้ใช้เล่าว่า “ข้อมูลส่วนหนึ่งถ่ายเอกสารมา หาแล้วยืม
ออกมาเอาไปถ่ายเอกสาร เพื่อที่จะเขียนลงไปได้ สะดวกในการค้นหามากขึ้น
เราพับ ซีดได้ทุกประการ ใช้ Post-it บ้าง ดึงข้อมูลก็พิมพ์ใส่คอมพิวเตอร์ไปเป็น
หลัก” (C11) หากข้อมูลเกี่ยวกับจารึกนั้นอยู่ในรูปดิจิทัล เช่นรูปถ่าย ไฟล์
สำเนาจารึก ผู้ใช้ระบุว่ามีมักจะบันทึกลงในคอมพิวเตอร์หรือ Handy drive
ตามความเหมาะสม (C4, C14, C17, C21)

ปัญหาและอุปสรรคในการสืบค้น

การสืบค้นและการเข้าถึงข้อมูลจากจารึกมักเกิดปัญหาดังต่อไปนี้

1. ข้อจำกัดของข้อมูลจารึก ที่ต้นฉบับมีสภาพชำรุด ลบเลือน สำเนา
จารึกขาดความคมชัด หรือหนังสือ เอกสารที่ตีพิมพ์เกี่ยวกับจารึกมีจำนวน
จำกัด หายาก

2. ปัญหาและอุปสรรคด้านเครื่องมือช่วยค้น เช่น ฐานข้อมูลจารึก หรือหนังสือประชุมจารึกที่ยังให้ข้อมูลไม่ครบถ้วน ขาดการปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัย ในขณะที่เดียวกันก็ขาดการเชื่อมโยงข้อมูลซึ่งกันและกัน ทำให้ผู้ใช้เกิดอุปสรรคในการสืบค้นและการใช้งานขึ้น

3. ความไม่ชัดเจนในการลงรายการข้อมูลจารึก ในการจัดทำทะเบียนจารึก โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบ เช่น การกำหนดรหัส กำหนดชื่อของแต่ละหน่วยงานมีการกำหนดต่างกัน ทำให้เกิดความสับสน ผู้ใช้งานคนหนึ่งเล่าว่า “ที่เจอปัญหาคือของไทย แต่เดิมจารึกหลักที่ 1, 2, 3 ต่อมาเปลี่ยนตั้งชื่อตามจังหวัด สท.1 สุโขทัย1 อุบล ก็ อบ. ปรากฏว่า อย่างที่อุบลมันตั้งซ้ำซ้อนกัน จารึกภูหมาโน หรือจารึกขรรค์เทวดา ปรากฏว่าเขาก็ไปแยกกันเป็นคนละตัวเลข พอไปสืบดูจริงๆ มันคืออันเดียวกัน อันนี้ก็ปัญหาอย่างหนึ่ง แล้วฝรั่งมา มันก็ไม่ได้เป็น อย. สท. เหมือนเราเขาก็ใช้เป็น K แต่ปัจจุบันเขมรไม่เอา K แล้ว มาเป็น Ka มันงงอยู่ ก็ถามเขาว่าทำไมไม่ทำให้เป็นระบบเดียวกัน” (C21) ผู้ใช้คนหนึ่งแสดงความเห็นว่า “ทะเบียนจารึกทุกวันนี้ไม่ใช่การจัดข้อมูล แต่เป็นแค่การให้ข้อมูล มันยังไม่เป็นการ Grouping ข้อมูล ยังไม่ได้ทำอะไรกับข้อมูล อย่างที่บอกไว้ว่าจะหาเรื่องอะไรเราต้องอ่านทุกแผ่น มันไม่ได้เป็นประโยชน์กับคนที่ไปค้นงานเลยมันแค่เก็บข้อมูลทำเป็นหนังสือเท่านั้นเอง ทำให้มันหาย มันจะไม่ถึงระดับที่จะนำไปใช้ประโยชน์” (C15)

4. ปัญหาและอุปสรรคอื่นๆ เช่น เกิดจากตัวผู้ใช้เอง ที่ยังขาดทักษะหรือความคุ้นเคยเกี่ยวกับจารึก หรือการอ่านการแปลจารึกที่มีการเผยแพร่ตีพิมพ์ออกมายังมีข้อผิดพลาดอยู่บ้าง (C15)

บทสรุป

การศึกษาพฤติกรรมสารสนเทศของผู้ใช้งานจารึกสามารถสรุปได้ดังแผนภาพแสดงลักษณะพฤติกรรมสารสนเทศของผู้ใช้งานจารึก ซึ่งมีลักษณะเป็นกระบวนการเริ่มจากการกำหนดวัตถุประสงค์ของการใช้งาน กำหนด

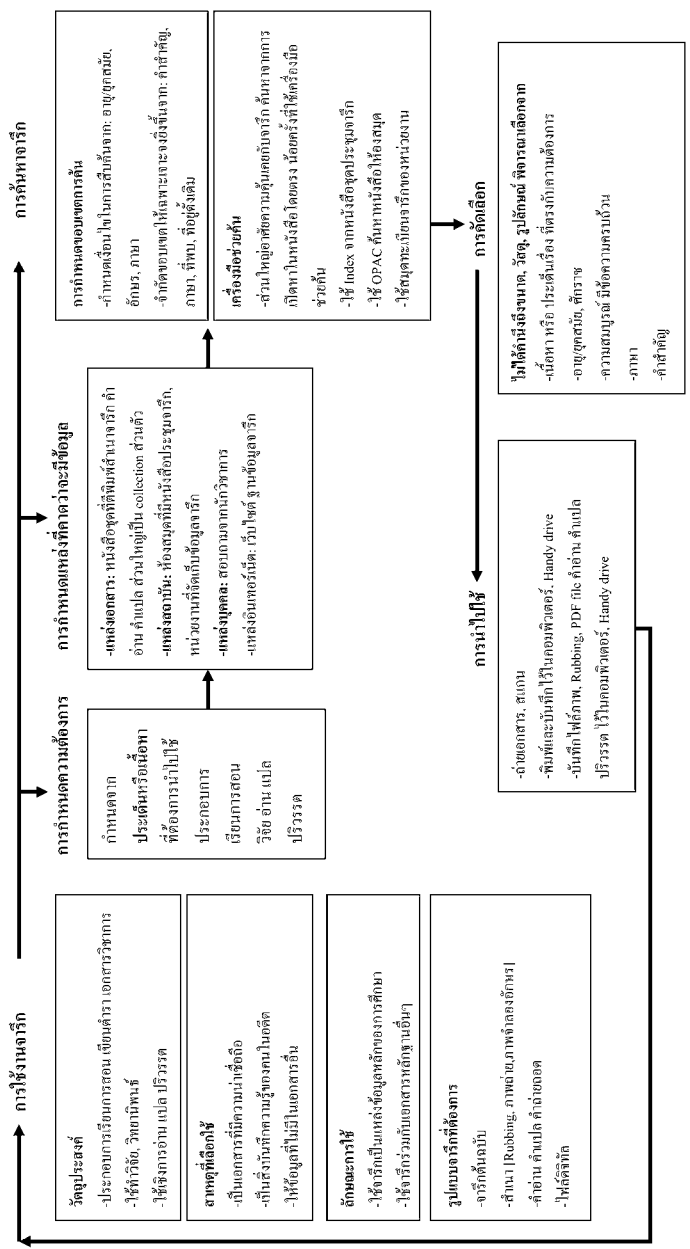
ความต้องการซึ่งมักจะมาจากประเด็นหรือเนื้อหา กำหนดแหล่งที่คาดว่าจะมีข้อมูล ซึ่งมักจะเป็นแหล่งเอกสาร ค้นจารึกจากเงื่อนไขต่างๆ คัดเลือกจากเนื้อหาหรือประเด็นเรื่อง และนำไปใช้โดยการถ่ายเอกสาร หรือบันทึกไว้ในคอมพิวเตอร์ ประเด็นสำคัญที่ค้นพบจากการศึกษานี้คือผู้ใช้มีความต้องการเข้าถึงจารึกจากประเด็นเรื่องหรือเนื้อหาเป็นสำคัญ โดยองค์ประกอบที่นำมาพิจารณาในการสืบค้นก็คือ อายุ/ยุคสมัย, อักษร, ภาษา และเมื่อต้องการจำกัดขอบเขตให้แคบลงจึงใช้คำสำคัญ, ที่พบ, ที่อยู่ดั้งเดิม เป็นต้น กำหนด โดยองค์ประกอบที่ผู้ใช้แทบจะไม่สนใจหรือนำมาเป็นเงื่อนไขเลยคือ ลักษณะทางกายภาพ เช่น ขนาด วัสดุ รูปลักษณ์

ผลการศึกษาที่พบว่าในการสืบค้นและเข้าถึงอาจไม่เป็นอุปสรรคสำหรับผู้ใช้ที่มีความคุ้นเคยกับจารึกเป็นอย่างดี แต่สำหรับนักวิชาการหรือนักวิจัยหน้าใหม่ การเข้าถึงจารึกอาจเป็นเรื่องยาก และต้องอาศัยเวลามาก แนวทางหนึ่งในการช่วยให้ผู้ใช้เข้าถึงจารึกโดยลดอุปสรรคด้านเวลาและสถานที่ คือ การแปลงจารึกให้อยู่ในรูปแบบดิจิทัล (Digitization) ซึ่งสามารถรวมจารึกจากแหล่งต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน หรือนำมาเปรียบเทียบกันได้ ตลอดจนทำให้สามารถเข้าถึงได้โดยไม่ต้องเคลื่อนย้ายหรือแตะต้องต้นฉบับ (Kando and Adachi, 2004) แต่นั่นก็ยังไม่เพียงพอที่ทำให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงเนื้อหาหรือประเด็นเรื่องในจารึกได้ จำเป็นต้องพัฒนาเมทาตาตา (Metadata) ซึ่งหมายถึง ชุดข้อมูลหรือองค์ประกอบ (Element set) ที่ใช้บรรยายลักษณะทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัล บอกตำแหน่งที่จัดเก็บ มีจุดเข้าถึงเนื้อหาเชื่อมโยงไปยังทรัพยากรสารสนเทศอื่นๆ ที่สัมพันธ์กันได้ เช่น ชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง ปีที่สร้าง ลักษณะเนื้อหา รวมถึงข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรสารสนเทศอีกชุดหนึ่ง (Baca, 2008)

ในปัจจุบันจึงมีการพัฒนามาตรฐานหรือเค้าร่าง (Scheme) สำหรับการจัดทำเมทาตาตาขึ้นมาสำหรับทรัพยากรสารสนเทศแต่ละประเภท เช่น Dublin Core Metadata Element Set (DCMES) สำหรับการจัดการเอกสารเว็บ Encoded Archival Description (EAD) สำหรับการจัดทำ

เครื่องมือช่วยค้นเอกสารจดหมายเหตุในรูปอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น แต่
ยังไม่มีเค้าร่างเมทาตาตาใดที่สามารถใช้ได้กับทรัพยากรสารสนเทศทุก
ชนิด เนื่องจากเงื่อนไขสำคัญคือ ลักษณะเนื้อหา ภายภาพ และบริบทของ
ทรัพยากรสารสนเทศแต่ละประเภทมีความแตกต่างกัน และกลุ่มผู้ใช้ที่มี
ความต้องการใช้งานของทรัพยากรสารสนเทศที่แตกต่างกัน (Chen and
other, 2003) ในกรณีของจารึกก็เช่นเดียวกัน หากมีการพัฒนาเค้าร่างเมทา
ตาตาสำหรับจารึกขึ้น ข้อมูลที่ต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษคือความต้องการ
จากผู้ใช้จารึก เพื่อให้ได้เมทาตาตาของจารึกที่สอดคล้องกับพฤติกรรม
สารสนเทศของผู้ใช้อย่างแท้จริง อันจะเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมการ
เข้าถึงและนำความรู้ในจารึกมาใช้ในการค้นคว้าวิจัย และเป็นการอนุรักษ์
มรดกทางวัฒนธรรมของชาติได้อย่างเป็นรูปธรรมอีกทางหนึ่ง

แผนภาพแสดงลักษณะพฤติกรรมสารสนเทศของผู้ใช้งานจารึก

บรรณานุกรม

- ประเสริฐ ฐ นคร. (2549). **ประวัติศาสตร์เบ็ดเตล็ด รวมบทนิพนธ์เสาหลักทางวิชาการ ของ ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ฐ นคร.** กรุงเทพฯ: มติชน.
- สำนักหอสมุดแห่งชาติ. (2551). **คู่มือสำรวจ จัดทำ รวบรวมทรัพยากรสารสนเทศ เอกสารโบราณ ประเภทจารึก.** กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- อุไรศรี วรชนะริน. (2542). **จารึกนครวัดสมัยหลังพระนคร ค.ศ.1566-ค.ศ.1741.** กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Baca, M., & Getty Research Institute. (2008). **Introduction to metadata.** Retrieved May 17, 2012, available from http://www.getty.edu/research/publications/electronic_publications/intrometadata/intro.html
- Caplan, P. (2003). **Metadata fundamentals for all librarians.** Chicago: American Library Association.
- Chen, Y.-n., Chen, S.-j., Sum, H.-c., & Lin, S. C. (2003). **Functional requirements of metadata system: from user needs perspective.** Retrieved May 17, 2012, available from <http://dcpapers.dublincore.org/pubs/article/view/737>
- Haynes, D. (2004). **Metadata for information management and retrieval.** London: Facet.
- Kando, N., & Adachi, J. (2004). **Cultural Heritage Online: Information Access across Heterogeneous Cultural Heritage in Japan** Retrieved 17 May, 2010, from <http://www.kc.tsukuba.ac.jp/dlkc/e-proceedings/papers/dlkc04pp136.pdf>
- Nisachol Chamnongsri. (2009). "Metadata development for management of a digitized palm leaf manuscript". Thesis (Ph.D.) Information Studies, Graduate School, Khon Kaen University.
- Wilson, T.D. (2000). Human information behavior. **Information Science Research**, 3, 2. 49-56.